

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหลักการศึกษารอบแบบบรรจุภัณฑ์ของสินค้า OTOP ตำบลหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ชุมชนหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง โดยผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าหาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางของการศึกษา โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)
2. แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
3. แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์
4. แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

ความเป็นมาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้กล่าวไว้ในไทยตำบลต่อทศวรรษว่า ในห้วงเวลาที่ประเทศชาติ กำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชน ทุกระดับ ประสบปัญหาต่าง ๆ ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศถูก รุมเร้าคือ ปัญหาความยากจน รัฐบาลจึงได้ประกาศสงครามกับความยากจน โดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่าจะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศและได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกาศ ณ วันที่ 7 กันยายน 2544 ขึ้น โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ หรือเรียกโดยย่อว่า กอ.นตผ ซึ่งฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรกสาร) เป็นประธานกรรมการ และให้คณะกรรมการ กอ.นตผ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” กำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล รวมทั้งสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บท อย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลในการเพิ่มอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนในระดับรากหญ้า ซึ่งประกอบไปด้วยผู้รับผิดชอบทั้งในส่วนของกระทรวง ทบวง กรม และฝ่ายสนับสนุนที่เป็นภาคเอกชน และถือเป็นรูปแบบของการกระจายรายได้สู่ชุมชนที่ดีที่สุดรูปแบบหนึ่ง ประเทศไทยรับแนวคิดการดำเนินโครงการ OTOP มาจากประเทศญี่ปุ่น (Oita International Center: OIC) และนำมาปรับใช้กับประเทศไทย โดยภาครัฐเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศ การดำเนินงานโครงการ OTOP ของรัฐบาลปี 2547 ที่สำคัญ เช่น การสร้างตำนานผลิตภัณฑ์ (Story of Product) โครงการ OTOP Tourism Village โครงการ OTOP Product Champion การจัดงาน OTOP City การส่งเสริมการท่องเที่ยวและจัดตั้งร้านค้าสินค้า OTOP ในสถานที่ท่องเที่ยว การส่งเสริมการส่งออกผลิตภัณฑ์ OTOP การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและความรู้จาก JETRO และองค์กรอื่นๆ และการจัดตั้งทีมงานด้านการตลาดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

นิยามของผลิตภัณฑ์ OTOP

- ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยกลุ่มชุมชนที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ของแหล่งผลิตหรือพื้นที่ใกล้เคียง
- กระบวนการผลิตไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่น
- เป็นผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนช่วยกันทำ ร่วมแรงทำเป็นกลุ่ม

ชนิดผลิตภัณฑ์ OTOP 6 กลุ่ม ได้แก่

1. อาหารและผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป
2. เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และไม่มีแอลกอฮอล์
3. ผ้าและเครื่องแต่งกาย ทั้งจากเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยผสม
4. ของใช้และของประดับตกแต่ง เครื่องเรือน เครื่องใช้สอยตกแต่ง รวมทั้งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มจักสาน
5. ศิลปะประติมากรรมและของที่ระลึก สิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร เครื่องสำอางสมุนไพร น้ำมันหอมระเหย เป็นต้น

หน่วยงานสนับสนุนเครือข่ายพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP

- กรมการพัฒนาชุมชน
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
- กรมส่งเสริมสหกรณ์
- กรมส่งเสริมการส่งออก
- กรมประชาสัมพันธ์
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา

- สถาบันอาหาร
- สถาบันรหัสสากล
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด
- สถาบันอุดมศึกษา
- กรมวิทยาศาสตร์บริการ
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ(กอ. นตผ.) ได้ริเริ่มโครงการ OTOP Product Champion - OPC เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออก โดยการคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ กล่าวคือ

- 1 ดาว หมายถึง คุณภาพต่ำ
- 2 ดาว คุณภาพต่ำ แต่สามารถพัฒนาได้
- 3 ดาว คุณภาพปานกลางแต่สามารถพัฒนาเพื่อการส่งออกได้
- 4 ดาว คุณภาพสูงแต่ยังต้องได้รับการปรับปรุง
- 5 ดาว คุณภาพสูงสามารถส่งออกได้

มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสินค้า OTOP

- มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช). – ข้อกำหนดคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชุมชน (สมอ.รับผิดชอบจัดทำข้อกำหนดและให้การรับรอง ขอการรับรองได้ที่อุตสาหกรรมจังหวัดทุกแห่งทั่วประเทศ)
- มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร (มกอช.) –สัญลักษณ์ตัว Q ให้การรับรองแหล่งผลิตส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพของสินค้าและความปลอดภัย
- มาตรฐานที่ประกาศโดยกระทรวงสาธารณสุข (มาตรฐาน อย.) เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ผลิต ผลิตภัณฑ์ การแสดงฉลากและการโฆษณา

โดยในปี 2546 มีผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียนสำหรับโครงการ OPC 16,000 ชนิด และได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ OPC ประมาณ 6,000 ชนิด สำหรับปี 2547 มีผลิตภัณฑ์ลงทะเบียน 37,754 ชนิด และได้รับการคัดสรร 5 ดาว 539 ผลิตภัณฑ์ 4 ดาวจำนวน 2,177 ผลิตภัณฑ์ และ 3 ดาวจำนวน 4,734 ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ก่อนการคัดสรร ภาครัฐจะจัดการฝึกอบรม/สัมมนา ให้กับผู้ผลิตที่ลงทะเบียน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบครบวงจร ตั้งแต่ต้นทุน การพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ การบริหารการผลิตและจัดการ และการตั้งราคา ทั้งนี้ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการคัดสรรผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตั้งแต่ 3-5 ดาว จะนำออกจำหน่ายในร้านจำหน่ายในงานแสดงสินค้า OTOP City ในเดือนธันวาคม ของทุกปี ซึ่งปี 2547 จัดขึ้นเป็นปีที่ 2 จะเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ OTOP ปี 2548 ภายใต้แนวคิด OTOP Unlimited Wisdom” หรือ “วิถีที่มีสิ้นสุด แห่งภูมิปัญญาไทย”

งบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้กับโครงการ OTOP ในปีงบประมาณ 2546 มีมูลค่า 800 ล้านบาท ในปี 2547 มีมูลค่า 1,500 ล้านบาท และสำหรับปี 2548 มีมูลค่า 1,000 ล้านบาท

ในปีงบประมาณ 2546 โครงการ OTOP ทำรายได้ 33,226 ล้านบาท สำหรับปีงบประมาณ 2547 ได้ประมาณการรายได้จากการจำหน่ายสินค้า จำนวน 40,000 ล้านบาท ผลการจำหน่ายสินค้า ตั้งแต่ ตุลาคม 46- กันยายน 47 รวม 12 เดือน จำนวน 46,276,972,760 บาท คิดเป็นร้อยละ 115.69 ของงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรร

ปรัชญาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางประการหนึ่ง ที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการ พื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global)
2. พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity)
3. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการ การดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

จากนโยบายของรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภา และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน
2. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. เพื่อดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาสินค้ากลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ ให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดในแต่ละระดับ
6. เพื่อให้เกิดเครือข่ายบริหารระบบการเชื่อมโยงแหล่งผลิตให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับศักยภาพการผลิตตามห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) สู่การตลาดในแต่ละระดับ
7. เพื่อให้เครือข่ายบริหารการเชื่อมโยงศูนย์กระจายสินค้า และหรือแหล่งจำหน่ายสินค้า ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศต่างกำลังแข่งขันกันอย่างมากทั้งด้านการค้า การลงทุนและการสื่อสาร ท่ามกลางบรรยากาศของกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของวิทยาการแขนงต่างๆ การพัฒนาเพื่อการส่งออกผลิตภัณฑ์ OTOP นับเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศอีกทางหนึ่งที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน

ของไทยในตลาดโลก ด้วยการอาศัยการพึ่งพาเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศควบคู่กันด้วย ซึ่ง การที่จะพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ OTOP มีคู่แข่งทางการส่งออกสดีใจเป็นที่ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนและ แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับสร้างจุดแข็งและเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อดึงดูดความสนใจจากตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการ เสริมรายได้ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างความแข็งแกร่งแก่ชุมชนระดับฐานรากแล้ว ใน ระดับมหภาคยังเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตอย่างมั่นคง และยั่งยืนมากขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อการส่งออกจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วย สนับสนุนภาคการส่งออกของไทยให้ขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องควบคู่กับการพัฒนาขีดความสามารถ การแข่งขันในเชิงเศรษฐกิจทุกๆด้าน เพื่อก้าวให้ทันกับความเคลื่อนไหวในตลาดโลกอันจะนำไปสู่การสร้าง เสถียรภาพและความมั่นคงแก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่อไปในภายหน้า

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ชุมชนหาดส้มแป้น เป็นหมู่บ้านซึ่งอยู่บนเนินเขา เป็นแหล่งแร่ที่สำคัญของจังหวัดระนอง มีชื่อว่าแหล่งแร่หาดส้มแป้น (Hadsompaen Mineral Deposit) มีพื้นที่โดยประมาณ 20 ตาราง กิโลเมตร ปัจจุบันเป็นแหล่งแร่ที่ผลิตแร่ดีบุกและแร่ดินขาวที่สำคัญของประเทศ การทำเหมืองในแหล่ง แร่หาดส้มแป้นมีทั้งในส่วนที่ทำเฉพาะเหมืองดีบุก หรือทำทั้งเหมืองดีบุกและเหมืองดินขาว ส่วนใหญ่ เป็นลักษณะของเหมืองฉีด หรือเหมืองแล่น มีเพียงส่วนน้อยที่มีการทำแบบเหมืองหาบ คือใช้ รถบรรทุกในการขุดขน และปัจจุบันยังมีอุตสาหกรรมในระดับชุมชน เช่น การร่อนแร่ของชาวบ้านและ นำแร่ไปขายยังบ้านที่รับซื้อ

ตำบลหาดส้มแป้น เดิมเป็นแหล่งแร่สำคัญของจังหวัดระนอง ได้มีชาวจีนเดินทางเข้ามา ทำเหมืองแร่ แล้วกลับออกไปบอกเจ้าเมืองระนองว่า ที่ห้วยซั่มเปียน มีแร่อุดมสมบูรณ์ คำว่า "ห้วยซั่ม เปียน" ในภาษาจีนแปลว่า ลึกเข้าไปในหุบเขา ชาวบ้านจึงเรียกกันต่อ ๆ มาว่า "ห้วยซั่มเปียน" และคำ นี้ได้เพี้ยนมาเป็น "หาดส้มแป้น"

พื้นที่เป็นที่ราบในหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบทั้งสี่ด้าน ทัศนียภาพเป็นทิวทัศน์ที่สวยงาม อากาศร่มรื่น เหมาะเป็นที่ท่องเที่ยวในอนาคต

ข้อมูลทางด้านเขตพื้นที่ของตำบลหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง
ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบางรีน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง
ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลพะโต๊ะ อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบางรีน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

เอกลักษณ์ของ ชุมชนหาดส้มแป้น เป็นวิถีชุมชนท่าเหมืองเก่า มีทัศนียภาพสวยงาม แปลกตา และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น มีภูมิประเทศสวยงามและอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ชุมชนยังสืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมและมีวัฒนธรรมด้านภาษาโดยใช้ภาษาปักษ์ใต้เป็นหลัก

นอกจากความมีชื่อเสียงในเรื่องของการท่าเหมืองแรมมากกว่า 100 ปีแล้ว ชุมชนหาดส้มแป้นยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ น้ำตก ลำห้วย ธารน้ำแร่ บ่อน้ำร้อน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนขนาดเล็กที่อาศัยอยู่บนเนินเขา การประกอบอาชีพของชุมชน ได้แก่ การท่าเหมืองแร่ การทำเซรามิกและการทำไข่เค็มดินขาว เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ได้แก่ วัดหาดส้มแป้น ตลาดริมคลองวัดหาดส้มแป้น (เปิดจำหน่ายสินค้าปีละประมาณ 5 เดือน) ระนองแคนยอน (ชุมเหมืองเก่า) อ่างเก็บน้ำคลองหาดส้มแป้น ดาดหินงาม จุดชมวิว 360 องศา (ชมทิวทัศน์และชมทะเลหมอกหาดส้มแป้น) ชุมเหมืองฮกหลง น้ำตกหินเพิง ศูนย์ส่งเสริมอาชีพชุมชนตำบลหาดส้มแป้น โรงรับซื้อแร่

ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน ประกอบด้วย ภูเขา น้ำตก ทะเล-ชายหาด ป่า น้ำพุร้อน โบราณสถาน ประเพณี พิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น งานศิลปหัตถกรรม แปลงเกษตร เรือกสวนไร่นา

กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน ได้แก่ นั่งสองแถวชมเมืองนายเหมืองเก่า เดินป่าศึกษาธรรมชาติพิชิตน้ำตกหินเพิง ชมทัศนียภาพของ “ระนองแคนยอน” พักโฮมสเตย์ เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน ร่วมสนุกกับการละเล่นพื้นบ้าน สักการะพระบรมสารีริกธาตุ จับบายซื้อสินค้าและอาหารพื้นบ้าน พักผ่อนหย่อนใจและชมทัศนียภาพที่สวยงามของอ่างเก็บน้ำคลองหาดส้มแป้น

ปฏิทินและโปรแกรมการท่องเที่ยวชมประเพณี วัฒนธรรม

- ประเพณีไหว้ศาลพ่อตาหลวงแก้ว (ขึ้น 9 ค่ำ เดือน 4)
- การละเล่นพื้นบ้านสืบสานวัฒนธรรมประเพณี (วันสงกรานต์)
- ประเพณีวันเข้าพรรษา (แรม 1 ค่ำ เดือน 8)
- ประเพณีวันออกพรรษา (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11)
- ประเพณีวันลอยกระทง (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12)

ปฏิทินและโปรแกรมการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตและธรรมชาติ

- ธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ ชมทะเลหมอก ณ จุดชมวิว 360 องศา
- เมษายนถึงตุลาคม ศึกษาธรรมชาติและพิชิตน้ำตกหินเพิง
- มกราคมถึงธันวาคม เที่ยวชมธรรมชาติ วิถีชีวิตการร่อนแร่และศึกษาดูงานในชุมชน

การบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ประกอบไปด้วย ศูนย์ส่งเสริมอาชีพชุมชนตำบลหาดส้มแป้น เรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้าน ที่พักโฮมสเตย์ การนวดแผนไทย ยุวอาสาสมัครนำเที่ยว

มีคฤหาสน์นำทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การแสดงระบำพื้นบ้าน เช่น ระบำร่อนแร่ ระบำหาดส้มแป้น และเที่ยวเมืองระนอง

การเดินทางเข้าสู่ตำบลหาดส้มแป้นโดยรถยนต์ สามารถใช้ได้ 2 เส้นทาง ได้แก่

1. เส้นทางเพชรเกษม เข้าสู่บ่อน้ำพุร้อนรักษะวาริน ประมาณ 6 กิโลเมตร
2. เส้นทางผ่านอำเภอละอุ่น ผ่านตำบลบางพระเหนือ

ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของชุมชนหาดส้มแป้น จังหวัดระนองมีหลากหลาย ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เซรามิก ไม้กวาดดอกหญ้า (ดอกขี้เฒ่า) สบู่แร่ สเปรย์น้ำแร่